

ROZBOR UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Vlasta Poláčková

V úvodu se článek zabývá obecně problematikou rozboru udržitelného rozvoje území i jeho specifík v prostoru Středočeského kraje. Vlastní stať je zaměřena především na postup a metodu zpracování rozboru a na formy prezentace výsledků. Seznamuje s použitím výpočetních metod hodnocení, které byly při rozboru použity jako podpůrný materiál. Článek doprovázejí schémata dokumentující postup zpracování rozboru, kartogramy ukazující výsledky výpočetního hodnocení a grafické přílohy k závěrečným analýzám.

Několik úvodních poznámek

První ÚAP a aktualizace

- První zpracované územně analytické podklady (dále též ÚAP) Středočeského kraje nelze pokládat za typické. Teprve po dalších aktualizacích bude možné udělat zodpovědné zobecnění vhodné metody práce. Tento příspěvek tedy pouze shrnuje zkušenosti prvních zpracovatelů a ukazuje jimi použitou metodu práce. Lze předpokládat, že práce v dalších kolech bude výrazně efektivnější, alespoň co se týče rozboru udržitelného rozvoje území (dále též RURÚ nebo jen rozbor). Při shromažďování podkladů se mohou opakovat problémy s některými poskytovateli údajů, kteří nejsou na potřebné technické úrovni.

Sledované jevy a výměna dat

- Seznam sledovaných jevů v příloze vyhlášky č. 500/2006 Sb. by bylo vhodné upravit tak, aby lépe korespondoval s požadovaným obsahem RURÚ kraje i vlastních zásad územního rozvoje (ZÚR).
- V budoucnu by bylo možné práci na ÚAP administrativních území obcí s rozšířenou působností (ORP) i krajů zefektivnit výměnou dat, která v tomto 1. kole zpracování probíhala jen velmi omezeně. Ve směru od krajů k ORP se jednalo spíše o metodickou pomoc.

Výkresy

- Významné jsou v RURÚ Středočeského kraje zejména výkres hodnot a výkres problémů k řešení (problémový výkres), kde bylo cí-

lem vidět hodnoty i problémy území skutečně zorným úhlem všech „tří pilířů“ udržitelného rozvoje. V tomto článku se těmto výkresům více nevěnujeme, protože je to samo o sobě velmi obsáhlé téma.

Formulace problémů k řešení

- Nejcennějším výsledkem ÚAP, respektive rozboru udržitelného rozvoje, je formulace problémů k řešení v územně plánovací dokumentaci.

Míra podrobnosti

- Stejně jako v průběhu celé práce i při formulaci problémů bylo třeba nastavit správnou míru jejich podrobnosti a členit je na problémy řešitelné v rámci ZÚR a v rámci ÚP obcí. Zde je třeba upozornit, že v podrobnosti těchto dokumentací je příliš velký rozdíl a u některých problémů je zřejmé, že ani jedna z dokumentací není pro řešení problému vhodná. Jedná se zejména o problémy malých regionů (ve Středočeském kraji např. prostor suburbani-zace kolem Prahy), které jsou pro ZÚR příliš dílčí a v ÚP obcí zase obtížně „dohodnutelné“.

Územní a strategické plánování

- Obdobně je třeba se vypořádat i se zaměřením na problematiku, která se územního plánování skutečně týká a je jeho prostředky řešitelná. Vzhledem k širokému záběru rozboru se v průběhu práce formuluje řada problémů, které tento charakter nemají a spadají spíše do oblasti strategického plánování. To však je zcela logické a je třeba se smířit s tím, že hranice mezi územním

a strategickým plánováním (zejména na úrovni krajské dokumentace) nebude nikdy ostrá.

Využití metody SWOT analýz

- V územním plánování nebyla tato metoda před platností nového stavebního zákona příliš užívaná. Většina členů zpracovatelského týmu ji využila bez potíží a lze říci, že obohatila způsob myšlení nad danými problémy. Poněkud obtížnější se jeví formulace hrozeb a příležitostí, často bylo obtížné chápat problémy v jejich časovém vývoji a zohlednit i vnější vlivy.

Využití matematických metod v RURÚ

- Využití matematických metod při zpracování rozborů je vhodné, jsou však jen podpůrným prostředkem vyhodnocování. Jejich výhodou je schopnost objektivizovat empirické závěry zpracovatelů. Vždy je nutná jejich správná interpretace. Nejlépe se uplatňuje matematické zpracování při práci s indikátory stanovenými s pomocí statisticky sledovaných údajů. V etapě vyhodnocování vyváženosti „pilířů“ je třeba s výpočetními postupy zacházet velmi obezřetně. Pečlivě s týmem odborníků stanovit výběr zohledněných jevů a přisoudit jim ve vyhodnocení správnou váhu.

Specifika RURÚ Středočeského kraje

- Hodnocení Středočeského kraje je problematické zejména pro jeho vymezení bez hlavního střediska osídlení a celé republiky, bez Prahy. Území hlavního města a Středočeského kraje je jediným kooperujícím organismem, a to je třeba mít při

formulaci veškerých závěrů na paměti. Vzájemná koordinace ÚAP Prahy a kraje proběhla jen v rámci omezených časových možností a při aktualizacích je zde ještě velký prostor pro významnější spolupráci.

- Jak už bylo výše uvedeno, v suburbanizačním prostoru kolem Prahy se koncentrují specifické problémy, které by si zasloužily rozbor podrobnější, než bylo v rámci celokrajských ÚAP možné.
- Předchozí dokumentace byla na území Středočeského kraje zpracována v několika různě aktuálních schválených územních plánech VÚC (a v jedné prognóze). Proto bylo nezbytné analyzovat závazné části těchto plánů z hlediska jejich aktuálnosti pro převzetí vybraných závazných prvků do budoucích ZÚR kraje.
- Kompletní dokumentaci ÚAP kraje je možné si prohlédnout na: <http://www.wmap.cz/uapkrcs/>

K metodě zpracování

Základní rysy rozboru a postup zpracování RURÚ Středočeského kraje

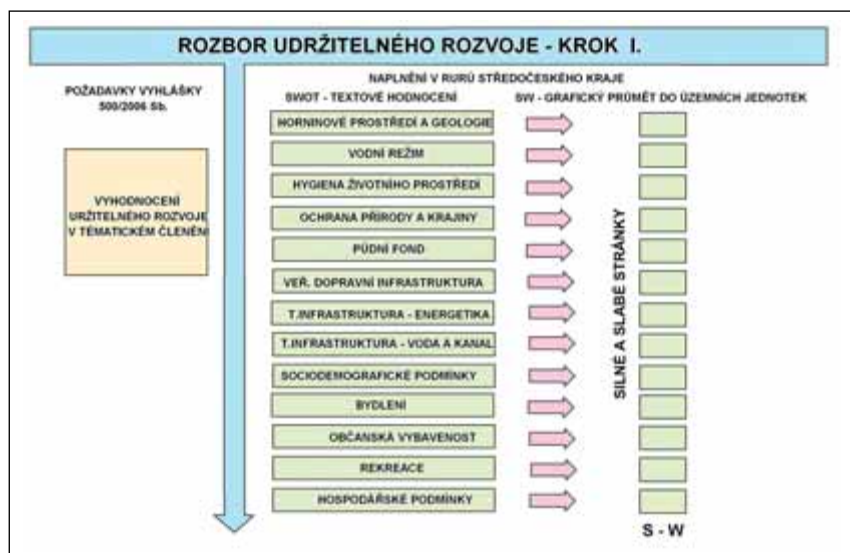
- Rozbor udržitelného rozvoje je zpracován v souladu s § 26 odst. 2 stavebního zákona a s § 4 vyhlášky č. 500/2006 Sb. Využity byly podklady pro rozbor a jejich vyhodnocení (viz obr. 1).
- Základním cílem rozboru udržitelného rozvoje Středočeského kraje je v souladu s dle stavebního zákona vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro:
  - příznivé životní prostředí;
  - hospodářský rozvoj;
  - soudržnost společenství obyvatel.
 Dále též používán pojem „pilíře“.
- Postup zpracování rozboru udržitelného rozvoje je zobrazen v následujících čtyřech schématech – viz obr. 2, 3, 4 a 5.

Prezentace výsledků rozboru

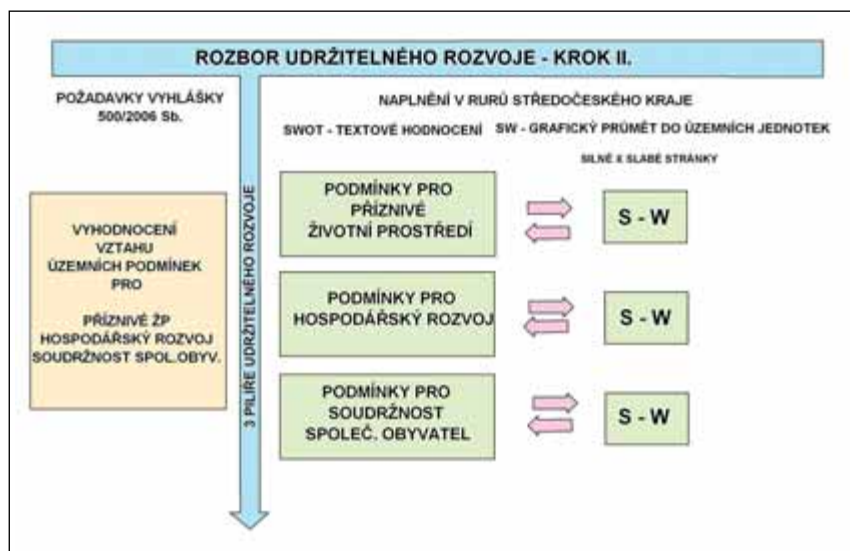
- Textové formulace:
  - SWOT analýzy pro jednotlivá témata;
  - SWOT analýzy pro jednotlivé „pilíře“ udržitelného rozvoje;

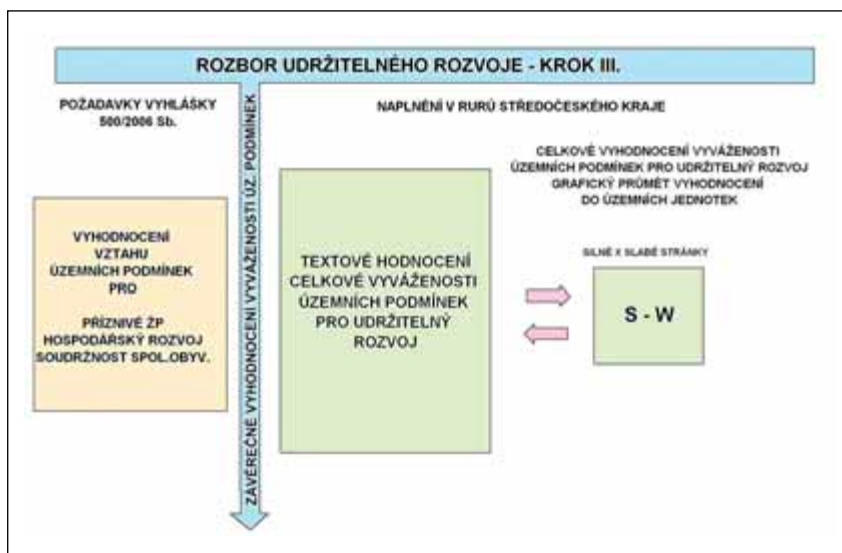
Obr. 1

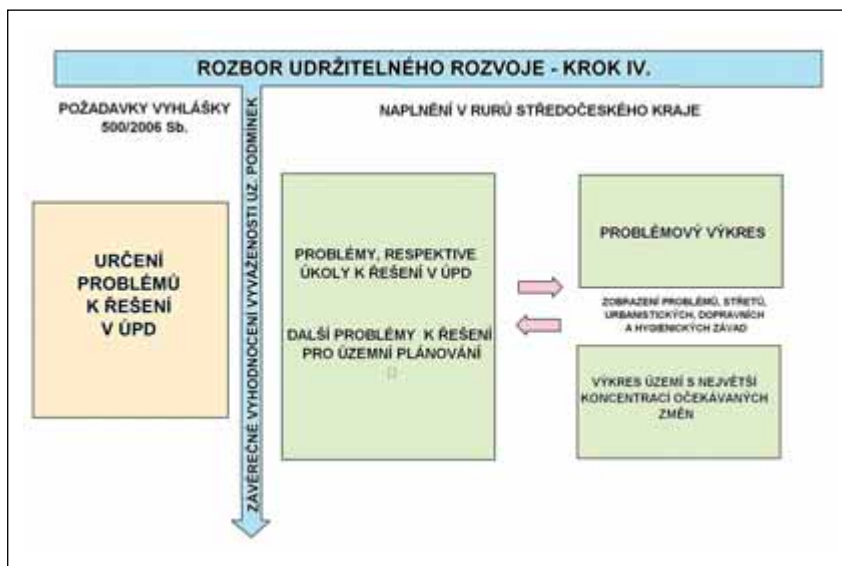
Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

- závěrečné vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj zpracované na základě SWOT analýz všech témat i pilířů udržitelného rozvoje i matematického vyhodnocení;
- určení problémů k řešení v územně plánovacích dokumentacích.

- Pracovní kartogramy obsahující grafické zobrazení vybraných jevů komentovaných v textech. Byla zpracována celá řada kartogramů, z nichž nejzajímavější se jeví:
  - Území s největší koncentrací očekávaných změn (viz obr. 6). V „aktivních“ územích lze očekávat realizaci řady záměrů, kte-

ré vyvolávají nároky na dopravní a technickou infrastrukturu, přírodu, mobilitu obyvatel apod. Do kartogramu byly zařazeny tyto jevy:

- prostor nejdynamičtějšího rozvoje v příměstském území Prahy a dalších významných center – prostor suburbanizace;
- území s vysokou ekonomickou výkonností a významným rozvojovým ekonomickým potenciálem;
- hlavní hospodářské oblasti;
- investiční příležitosti, včetně brownfields;
- bývalý vojenský újezd Mladá;
- území významná pro těžbu štěrkopísků a vápenců;

- prostory s nedořešenými následky hlubinné těžby (Příbramsko a Kladensko);
- návrh nadreginálního a regionálního územního systému ekologické stability (ÚSES);
- výhledové vodní nádrže podle platného SVP;
- návrh systému přírodně rekreačních vazeb převzatý z Prognózy, koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny v Praze.

- Členění území pro závěrečné vyhodnocení vyváženosti územních podmínek (viz obr. 7).

Území Středočeského kraje je z hlediska územních podmínek přirozeně diferencované; základními segmenty s podobnou charakteristikou jsou:

- suburbánní příměstský prostor okolo Prahy;
- rozvojová území podél radiál vedoucích do hlavního města se suburbánními prostory hlavních hospodářských center;
- mezilehlý prostor mezi rozvojovými oblastmi a osami tvořící krajinné i „surovinové“ zázemí rozvojovým územím a sloužící pro rekreaci a udržení přírodní stability;
- periferní území, zejména jeho části dále od dopravních radiál a silných center osídlení.

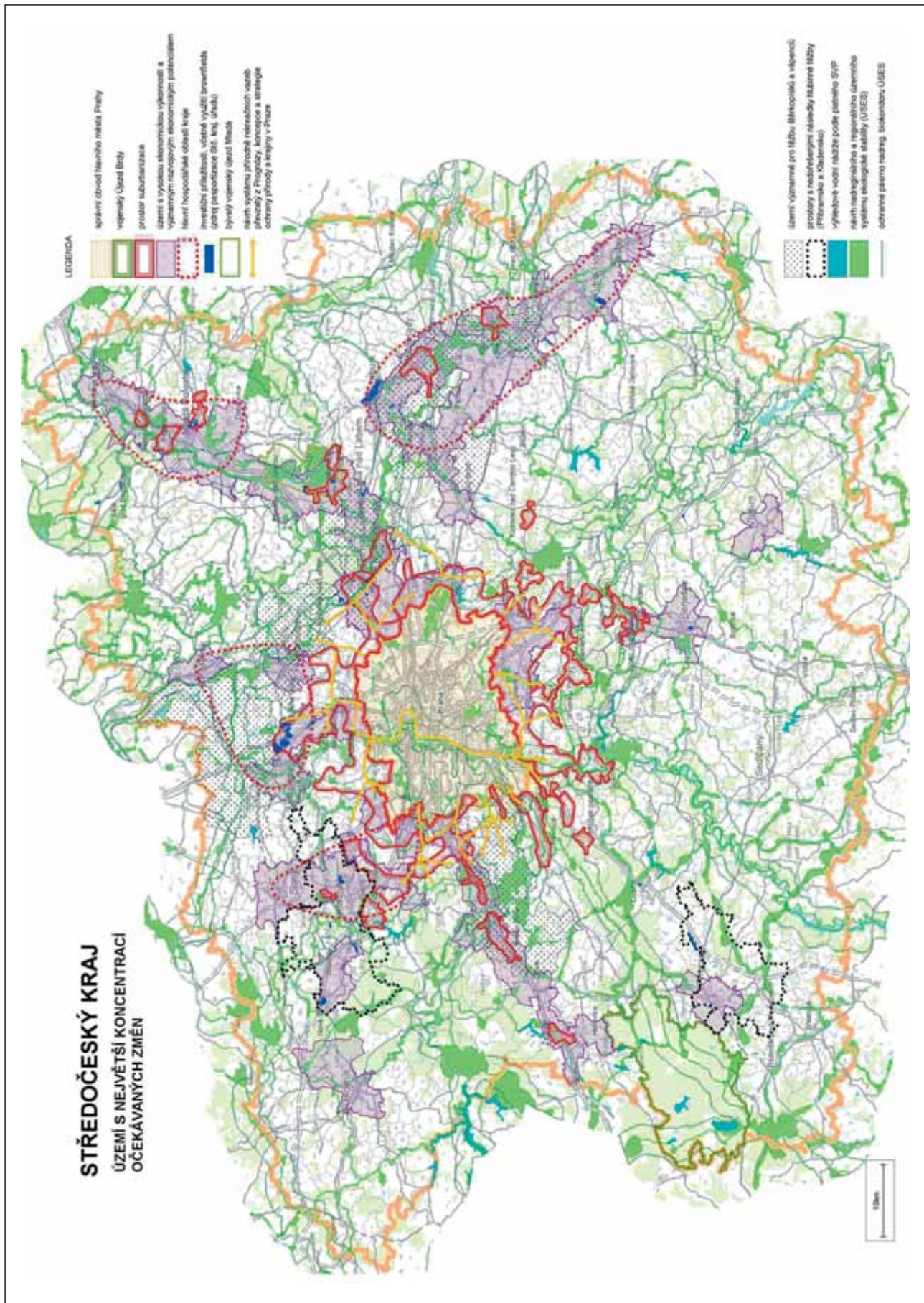
Pro takto vymezené segmenty území byla zpracována závěrečná SWOT analýza.

- Výkresy:

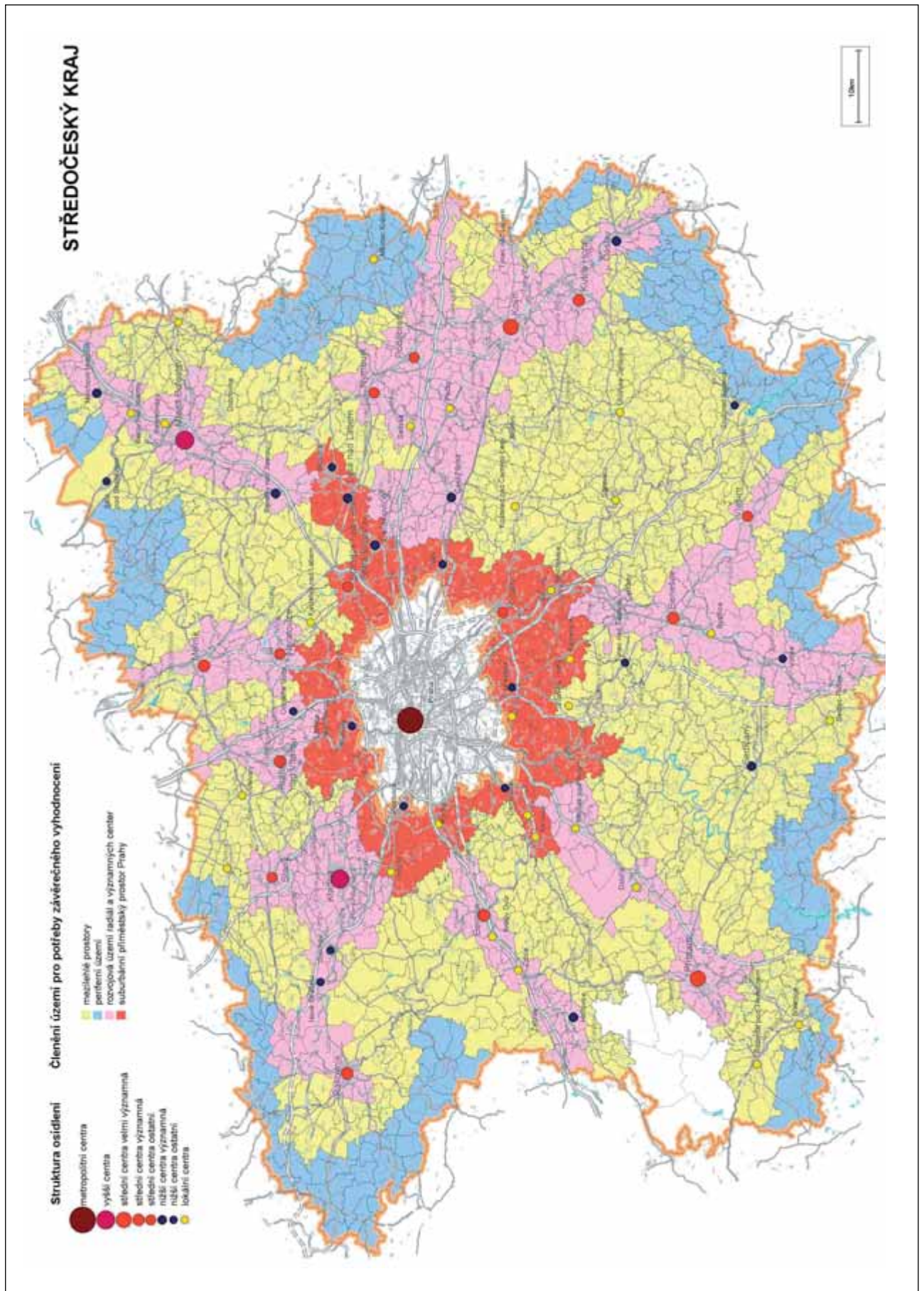
- Výkres hodnot (výkres hodnot byl v první verzi zpracován v etapě podkladů pro rozbor, po zpracování rozboru byl doplněn).
- Výkres záměrů na provedení změn v území (výkres je zaměřený na dopravní a technickou infrastrukturu a vyhodnocení záměrů z hlediska jejich zdrojů a aktuálnosti).
- Výkres problémů k řešení v ÚPD.

Použití výpočetních metod hodnocení

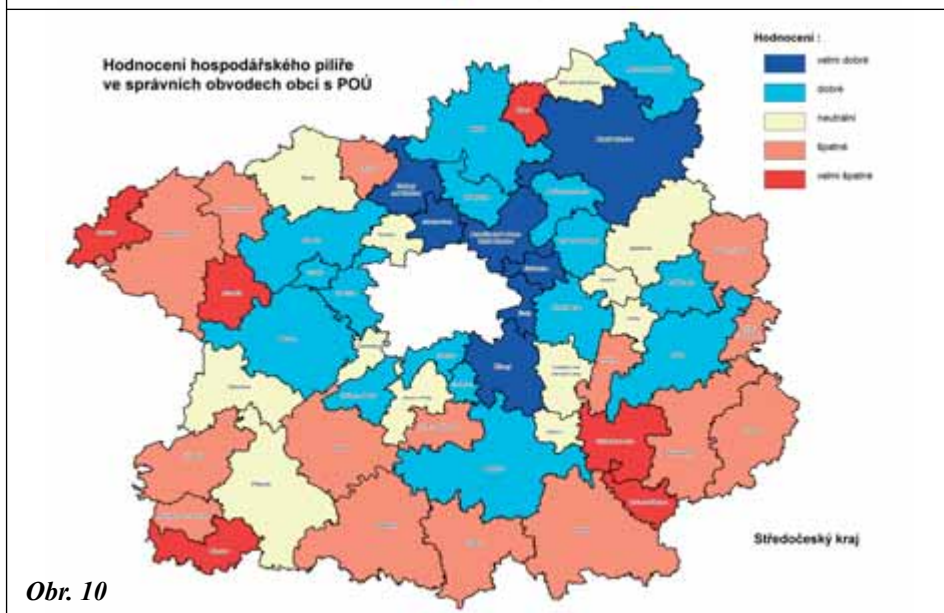
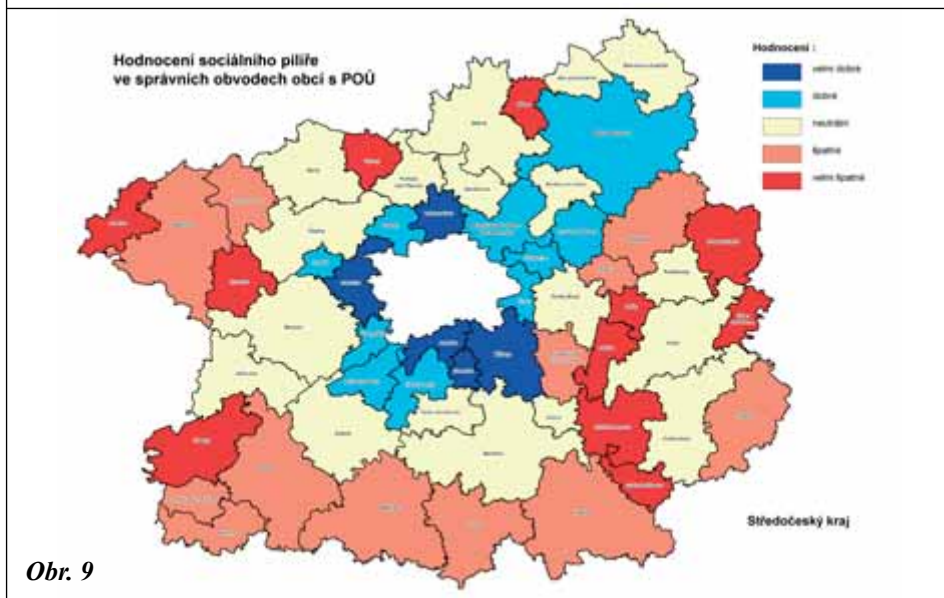
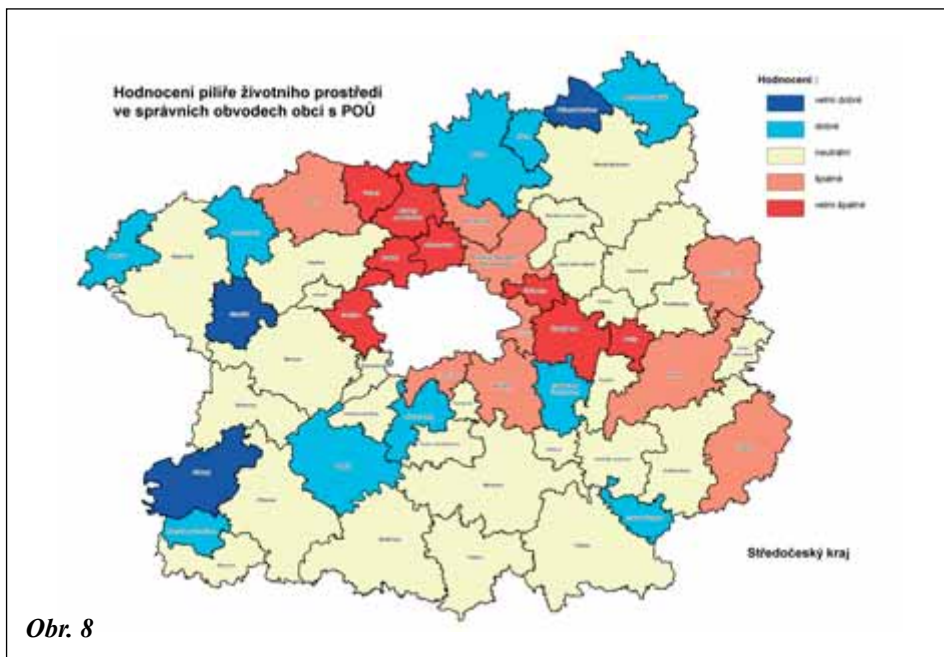
- Výpočetní hodnocení (viz obr. 8, 9, 10):
  - Hodnocení proběhlo na všech úrovních (témata, pilíře, výsledné).
  - Hodnocení bylo vztaženo k územním jednotkám a bylo promítnuto do kartogramů. Územními jed-

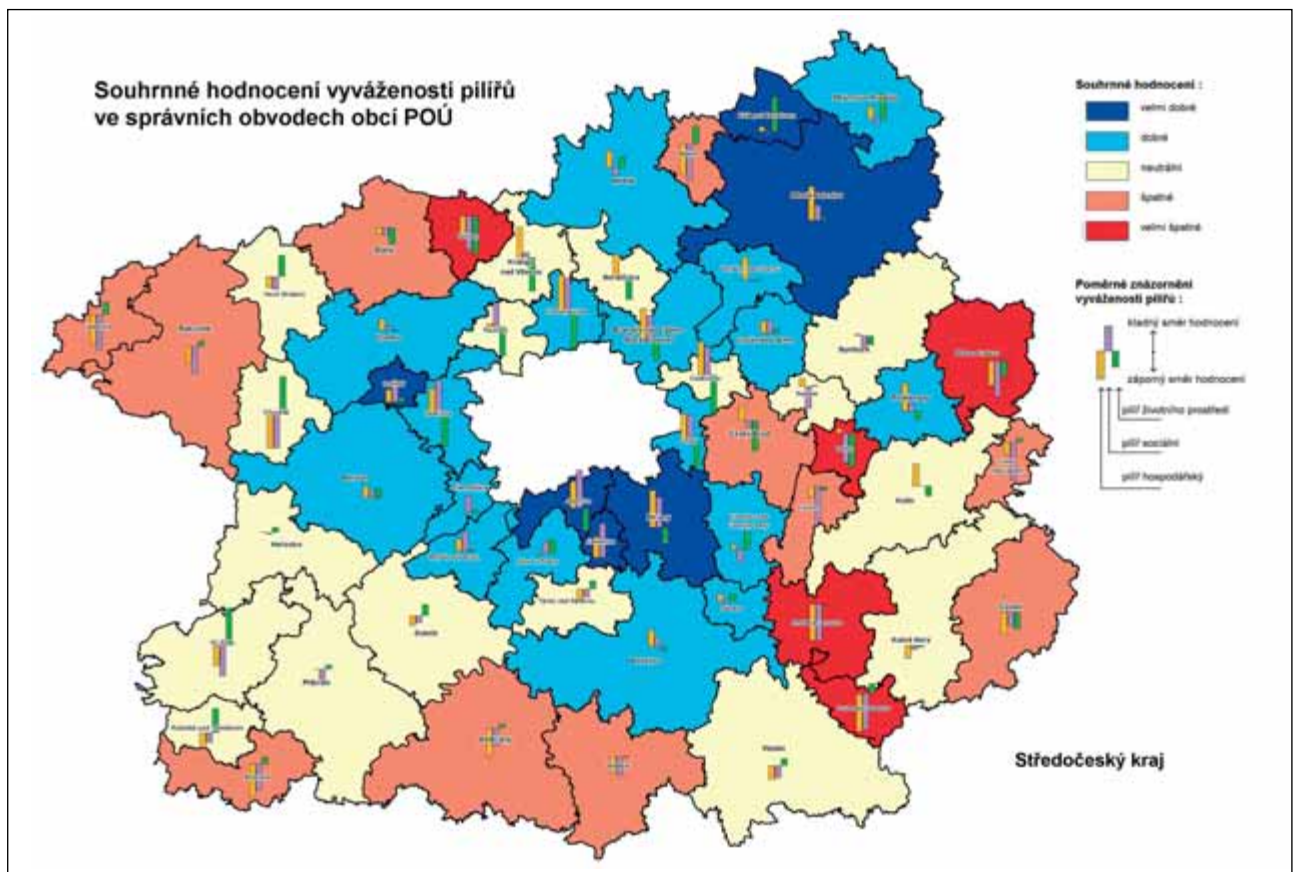

Obr. 6

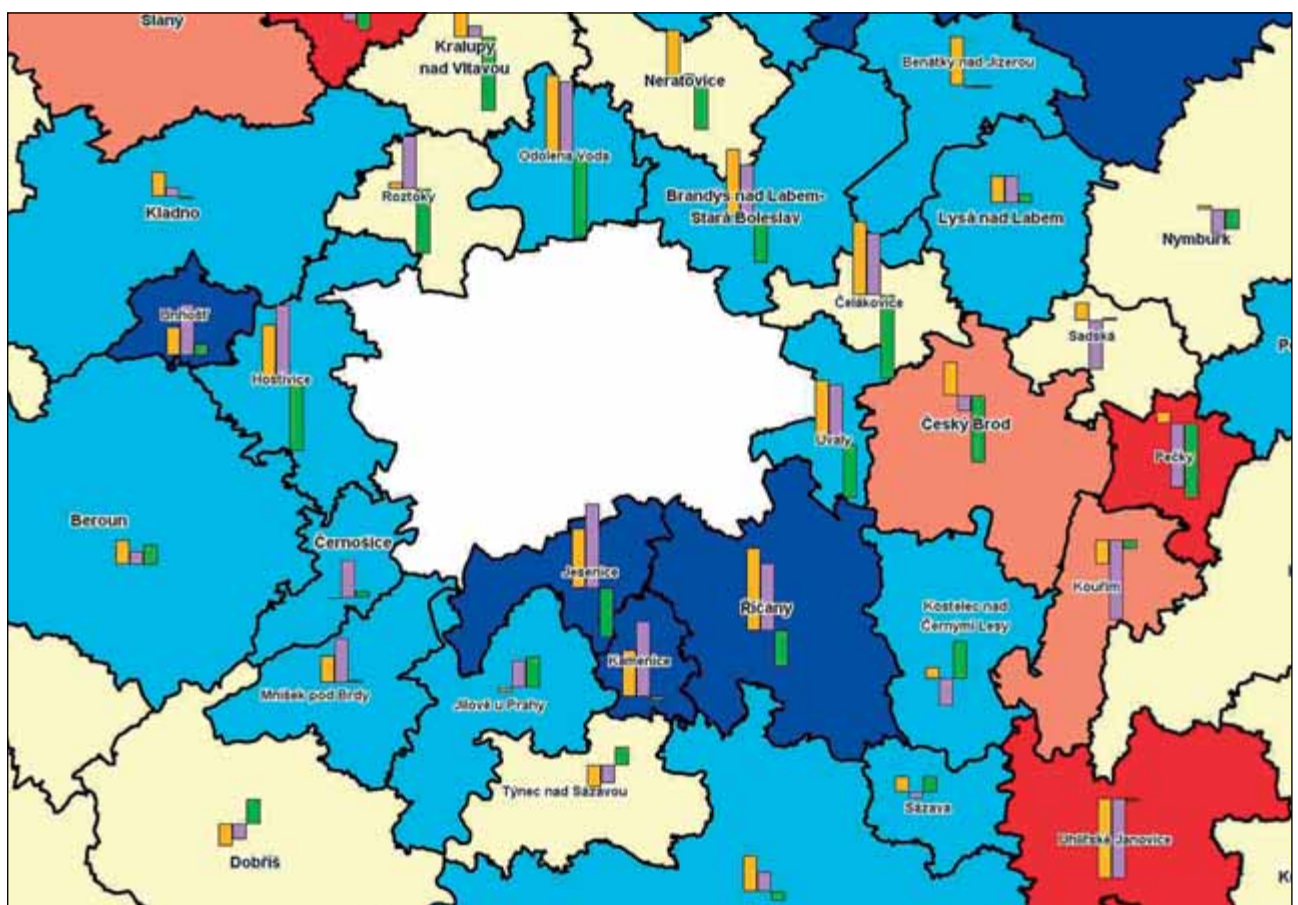

Obr. 7

Obr. 11

Obr. 12 (výřez obr. 11)

notkami byly dle potřeby katastry, administrativní území obcí, administrativní území obcí s POÚ a ORP.

- Základem hodnocení jsou hodnotící výroky o silných a slabých stránkách vztahené k dílčím složkám jednotlivých témat. Každý hodnotící výrok byl současně přiřazen také k jednomu, dvěma, či všem pilířům udržitelného rozvoje, který ovlivňuje. Typickým příkladem jevu, který má různé vlivy na všechny pilíře, je těžba nerostných surovin, intenzivní zemědělská výroba apod.
- Pro hodnocení byla použita pětistupňová stupnice hodnocení silných a slabých stránek. Ve všech kartogramech byla použita stejná barevná škála:
+2 ... velmi dobré ... tmavě modrá
+1 ..... dobré ..... světle modrá

0 .....neutrální .... světle béžová
-1 ..... špatné ..... růžová
-2 ... velmi špatné .... červená

- Vstupy (hodnocené jevy) pro vyhodnocení jednotlivých pilířů byly pečlivě vybrány týmem odborníků a jejich význam byl zvážen pomocí koeficientů.
- Výsledné výpočetní souhrnné hodnocení vyváženosti všech pilířů v územních jednotkách (viz obr. 11 a 12):
  - Graficky je hodnocení promítnuto do kartogramu, kde se kombinuje plošné vybarvení územních jednotek se sloupcovými grafy.
  - Výsledek prezentovaný plošným vybarvením dosažený v územní jednotce signalizuje převahu výhod či nevýhod daného území z hlediska všech tří pilířů. Je použito pětistupňového hodnocení (viz předešlý text).

- Vyváženost či nevyváženost je zobrazena pomocí sloupcového grafu zpracovaného pro každou územní jednotku. Tento graf ukazuje výsledek hodnocení jednotlivých pilířů a vztah mezi nimi v dané územní jednotce.
- Optimální hodnocení, signalizující také vyváženost rozvoje, je takové, kdy územní jednotka dosáhla vysokého kladného hodnocení všech pilířů (kladné hodnoty jsou v grafu vyneseny od pomyslné osy nahoru, záporné dolů).
- Velké rozdíly mezi sloupci ukazují na nevyváženost rozvoje a potřebu věnovat úsilí zaostávajícímu „pilíři“, respektive podmínkám.
- Jako územní jednotka bylo v tomto případě zvoleno administrativní území obce s POÚ.
- Výpočetní hodnocení bylo použito jako podporný materiál.

*Ing. arch. Vlasta Poláčková
Urbanistický atelier UP-24*

ENGLISH ABSTRACT

Spatial Development Analysis of the Region of Central Bohemia, by Vlasta Poláčková

Starting with some general comments on the analyses of sustainable development and the specific features of Central Bohemia, the article deals with the procedure, methodology and presentation of the results of the spatial development analysis of the Region. Diagrams documenting the process, cartograms showing the evaluation of results, and graphic appendices to the final analyses are added.